

Dobrochna Szlesińska-Koryto

Sprawozdanie z konferencji "Filozofia zrównoważonego rozwoju" : Warszawa, 29 listopada 2012

Studia Ecologiae et Bioethicae 11/1, 131-139

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOBROCHNA SZLESIŃSKA – KORYTO

IEiB UKSW Warszawa

**Sprawozdanie z konferencji *Filozofia*
zrównoważonego rozwoju
Warszawa, 29 listopada 2012**

Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt.: *Filozofia zrównoważonego rozwoju* zorganizowana przez Katedrę Filozofii Ekologii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się w dniu 29 listopada 2012 roku. Konferencję otworzyła Dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej prof. dr hab. Anna Latawiec. Pierwszą sesję prowadzili wspólnie prof. dr hab. Andrzej Papuziński oraz dr Dominika Dzwonkowska.

Obrazy sesji rozpoczęło wystąpienie dra Cezarego Naumowicza, który wygłosił wykład pt.: *Ekologiczny przyczynek do idei zrównoważonego rozwoju*. W swoim wystąpieniu odwoływał się głównie do twórczości, współczesnego protestanckiego teologa, Jürgena Moltmanna. Głównym założeniem teologii nadziei Moltmanna jest postulat, aby radykalnie połączyć ze sobą naturę i historię. Chodzi o dokonanie orientacji na nowy styl egzystencji. Ponieważ obecny kryzys ekologiczny to świadectwo, iż nasza cywilizacja chce przejąć władzę nad naturą oraz osiągnąć niczym nie ograniczoną dominację nad światem. Moltmann podważa oskarżenie, że to religia judeochrześcijańska odpowiada za to rozpasanie, a szczególnie interpretacja cytatu: „czyńcie sobie ziemię poddaną”. Według prelegenta treść cytatu z Księgi Rodzaju należy rozumieć jako „dogłądanie edenu”. Równie błędne interpretacje odnaleźć można także w samym obrazie Boga, widzianym przez człowieka. Na-

leży się skupić na reorientacji tego obrazu. Należy ponownie odkrywać Boga w Trójcy jedyne. To nie jest samotny Bóg, ale Bóg bogaty w relacje. Ludzka wspólnota powinna otworzyć się na relację, stworzyć „kosmiczny” wymiar chrześcijaństwa. W relacji tej ważne jest poznanie komunikacyjne: poznajemy na tyle, na ile kochamy i rozumiemy.

Kolejny referat pt.: *Zrównoważenie jako zasada „złotego środka” w koncepcji rozwoju i ochrony środowiska* wygłosił dr hab. Stanisław Biały. Uważa on, iż człowiek stanowi zarówno punkt wyjścia, jak i dojścia do omawianej koncepcji. Prelegent zastanawiał się, czy zasada zrównoważonego rozwoju jest równoznaczna z zasadą „złotego środka”. Zauważył, że postęp przyczynia się do powstania wielu różnych konfliktów, w wyniku czego pojawia się szerszy kontekst problemu. Przykładowo rozwój cywilizacyjny może uniemożliwić przyszłym pokoleniom korzystanie z zasobów naturalnych. Nawiązując do IX Polskiego Zjazdu Filozofii z 2012 roku poruszył również kwestie związane z bioetyką, w tym kwestie wolności człowieka i sumienia. Zauważył, iż problem zasady złotego środka dotyka również wolności sumienia. Prawo naturalne jest uznawane za złoty środek postępowania. Prawo to jest uniwersalne, a życie stanowi najwyższą wartość. Dobro jednostki przekłada się na dobro wszystkich jednostek ludzkich. Prelegent skonkludował, iż zasada złotego środka jako zasada rozumu może się przyczynić do zrozumienia i wcielania w życie zasady zrównoważonego rozwoju. Szczególnie pomocna może być w tym edukacja ekologiczna, o której mówiła kolejna prelegentka.

Następne wystąpienie pt.: *Nowe kierunki w podejściu do zrównoważonego rozwoju i edukacji w kontekście różnorodności biologicznej – refleksje po World Conservation Congress IUCN (Jeju, Korea Południowa wrzesień 2012)* zaprezentowała dr Anna Kalinowska. Jako uczestnik tego Kongresu dr Kalinowska wspominała, że było to najważniejsze wydarzenie dotyczące zrównoważonego rozwoju i edukacji. Wzięło w nim udział ponad 100 organizacji rządowych i pozarządowych oraz instytucji naukowych. Członkami IUCN jest ponad 1200 osób z organizacji rządowych i NGO oraz prawie 11.000 naukowców. Spotkania

odbywały się w 6 komisjach tematycznych i uczestniczyło w kongresie ponad 8.000 osób ze 140 krajów. Podczas wizyty w Korei odbyło się ponad 800 wydarzeń, sesji, warsztatów, konferencji i paneli. Kongres zorganizowano i przeprowadzono wg zasad zrównoważonego rozwoju, np.: każdy uczestnik miał swój kubek oraz mógł wyliczyć indywidualny offset CO₂, a miejscem spotkania był park.

Podział tematyczny forów Natura + :

- Natura + Klimat,
- Natura + Żywność,
- Natura + Rozwój,
- Natura + Ludzie i Struktura Zarządzania,
- Natura + Życie.

W wyżej wspomnianych forach poruszano tematykę dotyczącą różnorodności biologicznej oraz trwałości życia ludzkiego. Ustalono, iż różnorodność biologiczna jest jednym z głównych możliwości rozwiązania problemów współczesnego świata, m.in.: przeciwdziałania zmianom klimatu, skutkom suszy, nadmiernej emisji CO₂. Jednym z tematów, którym poświęcono dużo uwagi był problem głodu oraz zrównoważony rozwój. Mówiono także o konieczności włączenia wszystkich sektorów życia do zrównoważonego rozwoju. W tym o powstaniu inicjatywy SOS – Biznes. Zauważono również nową tendencję w edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, wyrażoną hasłem „Nie lęk, a miłość”. Podsumowując dr Kalinowska wymieniła główne wnioski wynikające ze spotkania:

- Świat stoi wobec groźby utraty różnorodności biologicznej. Odnotowano znaczne zmniejszenie liczebności gatunkowej (np. utracone zostało 30% płazów).
- Potrzebne jest współdziałanie ręką w rękę wszystkich dziedzin życia.
- Ważne jest edukowanie lokalnych społeczności.

Kolejnym prelegentem był dr Czesław Wodzikowski, który wygłosił referat pt.: *Wartości zrównoważonego rozwoju*. Swoje wystąpienie rozpoczął od prezentacji różnych definicji pojęcia zrównoważony rozwój. Zaprezentował aksjologię według A. Papuzińskiego, ponadto podał

6 interpretacji T. Borysa, oraz wskazał kierunki ewolucji pojęcia zrównoważonego rozwoju. Zauważył, iż ważnym aspektem jest pojęcie zrównoważonego rozwoju z punktu widzenia wartości (według Z. Hulla), co w konsekwencji decyduje o pojmowaniu całego świata przyrody. Wartości wpisane w zrównoważony rozwój według Tyburskiego i Papuzińskiego – to dwa podejścia: wartości jako cel sam w sobie i wartości jako droga do celu. Wartości będące celem same w sobie to: życie i zdrowie, wartości jako droga do celu to: odpowiedzialność, umiarkowanie, sprawiedliwość, wspólnotowość/solidarność. Prelegent przedstawił podział wartości związanych ze zrównoważonym rozwojem na cztery grupy, mianowicie:

- I grupa, ład zrównoważonego rozwoju stanowi wartości nadrzędne: wartości-cele i wartości-środki.
- II grupa, wartości to cele i podtrzymanie życia i zdrowia człowieka.
- III grupa, wartości powiązane z ładem społecznym to grupa podstawowych praw politycznych, socjalnych i kulturowych.
- IV grupa, wartości powiązane z ładem gospodarczym.

Podobnie jak Z. Hull, prelegent uważa zrównoważony rozwój za realny proces społeczny. Dlatego też koncepcja zrównoważonego rozwoju powinna spełniać rolę regulatora norm społecznych.

W nawiązaniu do przedstawionej przez dr Wodzikowskiego typologii wartości zrównoważonego rozwoju prof. dr hab. Artur Pawłowski podjął próbę odpowiedzi na pytanie: *Czy rozwój zrównoważony jest możliwy?* Wskazał on główne problemy związane ze zrównoważanym rozwojem, wyszczególnił aspekty: ekonomiczne, ekologiczne i społeczne i podzielił je na grupy problematyczne (poziomy). Wspominał o odbywających się co 10 lat Szczytach Ziemi ONZ: w 1992 w Rio de Janeiro, w 2002 w Johannesburgu oraz ostatni zwany też jako Rio20+ w 2012 roku w Rio de Janeiro. Zwrócił uwagę na nowe problemy globalizacji w tym na coraz częstsze marnotrawienie surowców. Autor wspominał również o kapitalistycznej doktrynie szoku oraz współczesnych wyzwaniach dla ludzkości jakimi mogły by być elektrownie wodne na dnie oceanów czy elektrownie słoneczne, a także o obecnym zazna-

czeniu motta idei zrównoważonego rozwoju: „Ku przyszłości”. Było to ostatnie wystąpienie w pierwszej sesji konferencji.

Po krótkiej przerwie rozpoczęła się druga sesja prowadzona przez dr Grzegorza Embrosa oraz prof. dr hab. Artura Pawłowskiego, a pierwszym prelegentem był prof. dr hab. Wiesław Dyk, który wygłosił referat pt.: *Duchowy mózg w środowisku naturalnym*. Wspomnił on o powiązaniach neurologii z religią i o tzw. odruchach duchowych. Przetawił koncepcję transgresyjną człowieka według J. Kozielskiego, która głosi, że człowiek intencjonalnie wychodzi poza to czym jest i co posiada. Prelegent zauważył, że jesteśmy skierowani na Absolut. Wszystko co dzieje się w mózgu jest nakierowane na poszukiwanie piękna, dobra i Absolutu. Mózg człowieka składa się z dwóch półkul – prawa półkula nastawiona jest na empatię, a lewa odpowiada za logikę. Dlatego tak ważny jest zrównoważony rozwój obu półkul.

Kolejną prelegentką była prof. Krystyna Najder-Stefaniak ze swoim wykładem nt.: *Znaczenia piękna dla zrównoważonego rozwoju*. Wykład rozpoczął się od wyjaśnienia kluczowych pojęć: piękna i idei zrównoważonego rozwoju. Każde pojęcie jest projektem rozumienia rzeczywistości. Pojęcie piękna używane jest do określenia zjawiska, jako przedmiotu lub nazwy wartości. Prelegentka przypomniała zgromadzonym, iż w filozofii greckiej piękno wchodziło w skład wielkiej triady wartości wraz z prawdą i dobrem. Dlatego wartości te powinny być rozpatrywane razem. Zwróciła uwagę, także na bardzo istotny fakt, iż piękno jako wartość uniwersalna jest bardzo ważna dla trwania każdego systemu kultury. Piękno daje możliwość wykraczania poza granice aktywności, możliwości poznawczych. Piękno wyprowadza człowieka z ignorancji i ukierunkowuje ku temu, co dobre i prawdziwe, czyli przyjazne życiu oraz, co współbrzmi z rozwojem zrównoważonym.

Z pojęciem piękna związana jest również otaczająca nas przestrzeń dlatego też kolejny wykład tej sesji pt.: *Gospodarka przestrzenną a rozwój zrównoważony*. Wygłosił dr Janusz Radziejowski. Omówione zostały w nim takie zagadnienia jak: zrównoważony rozwój, gospodarka przestrzenna w Polsce, zasada komasacji. Prelegent prezentował czym

jest przestrzeń i jak jest ona kształtowana oraz jak powinna być kształtowana, przedstawił również relacje jakie łączy ową przestrzeń z ideą zrównoważonego rozwoju. Doktor odwoływała się do Ustawy o ochronie środowiska z 2001 roku, która opisuje gospodarkę przestrzenną jako użytkowanie przestrzeni, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz gospodarkę gruntami. Zwrócił tym samym uwagę, zebranych na fakt, iż przestrzeń stanowi często pole konfliktu między przemysłem, osadnictwem i leśnictwem, a sama gospodarka przestrzenna pozostaje w konflikcie z ochroną środowiska. Podał przykłady wspomnianych wcześniej konfliktów i przedstawił listę problemów jakie należy rozwiązać, mianowicie:

- Brak administracji odpowiedzialnej za gospodarkę przestrzenną,
- Brak hierarchii planów,
- Doraźność decyzji,
- Brak świadomości tych problemów,
- Brak ochoty i świadomości ze strony organów decyzyjnych,

Na koniec swojego wystąpienia, prelegent przedstawił swoją wizję gospodarki w kreowaniu zrównoważonego rozwoju, która nie powodowałaby zaniku piękna, utraty walorów przyrodniczych czy nie prowokowałaby konfliktów przestrzennych.

Pozostając w kręgu terytorialnym, przestrzennym dr Krassimira Ilieva-Makulec i prof. dr hab. Grzegorz Makulec przeszli do kolejnego tematu *Rolnictwo ekologiczne a zrównoważony rozwój*. Prelegenci wyjaśnili pojęcie rolnictwa ekologicznego jako trwałe rolnictwo ukierunkowane na takie wykorzystanie zasobów ziemi, które nie niszczy ich naturalnych źródeł, lecz pozwala na zaspokajanie podstawowych potrzeb kolejnych generacji producentów i konsumentów. Scharakteryzowali również podstawowe cele rolnictwa ekologicznego:

- wydajność biologiczna produkcji zwierzęcej i roślinnej jest wystarczająca by zaspokoić potrzeby ludności,
- produkcja zapewnia bezpieczeństwo ekologiczne i jakość środowiska,
- produkcja jest opłacalna pod względem ekonomicznym,

– produkcja jest społecznie akceptowalna.

Prelegenci wyjaśnili, iż produkcja rolnicza ma istotny wpływ na stan środowiska naturalnego, a wdrażanie w rolnictwie zasad zrównoważonego rozwoju zapewni równowagę środowiskową, ekonomiczną i społeczną. Wśród zaleceń rolnictwa ekologicznego prelegenci wymienili między innymi: zakaz stosowania syntetycznych (nawozów, pestycydów oraz herbicydów), stosowanie obiegu zamkniętego, płodozmian, rozbudowę krajobrazu zwiększającą różnorodność biologiczną czy unikanie głębokiej orki.

Ten sam temat podjęła dr Anna Augustyniuk–Kram wygłaszająca referat na temat *Rolnictwo ekologiczne – miejsce i rola w koncepcji zrównoważonego rozwoju*. Podobnie jak poprzednicy rozpoczęła od wyjaśnienia głównego pojęcia. Rolnictwo ekologiczne określa się jako system gospodarowania o zrównoważonej produkcji zarówno roślinnej i zwierzęcej. Charakteryzuje się przyjaznością dla środowiska, wysokim stopniem różnorodności biologicznej, korzystaniem z procesów naturalnych, a także troską o dobrostan zwierząt. Prelegentka przyporządkowała rolnictwu ekologicznemu ważne miejsce w koncepcji zrównoważonego rozwoju, zwracając uwagę na wszystkie jej aspekty, zarówno środowiskowe, ekonomiczne jak i społeczne.

Odmienne zagadnienie związane ze zrównoważonym rozwojem przedstawił dr Marian Krysiak w referacie *Zrównoważony rozwój – bezpieczeństwo publiczne – Policja*. Wyjaśnił zebrany znaczenie pojęcia bezpieczeństwa publicznego jako ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Zaznaczył iż funkcjonariusze policji chronią i bronią obywateli oraz terytorium kraju wypełniając zadania stawiane zrównoważonemu rozwojowi. Przypomniał iż wartościami najwyższymi człowieka są życie i zdrowie. Było to ostateczne wystąpienie w tej sesji.

Po krótkiej przerwie, rozpoczęła się ostatnia sesja, którą poprowadził dr Mariusz Ciszek oraz mgr Jacek Czartoszewski. Pierwsze wystąpienie dotyczyło *Świadomości ekologicznej turystów na obszarach NA-*

TURA 2000, temat ten zreferowała Jolanta Kamieniecka z Instytutu na Rzecz Ekorozwoju. Prelegentka przedstawiła wyniki badań, przeprowadzonych na przestrzeni kilku lat, dotyczących świadomości ekologicznej turystów odwiedzających tereny leżące na obszarach NATURA 2000. Po szczegółowej prezentacji, prelegentka doszła do następujących wniosków: świadomość ekologiczna Polaków wzrosła na przestrzeni lat we wszystkich grupach wiekowych, jednak jak wynika z badań nie jest jeszcze ona na bardzo dobrym, a nawet dobrym poziomie. Wyniki plasują się na pułapie dostatecznym, dlatego konkluzją wystąpienia był wniosek o dalszą i jeszcze efektywną edukację ekologiczną społeczeństwa. Ze świadomością ekologiczną związane było także kolejne wystąpienie.

Wojciech Trempała przestawił referat pt.: *Kategoria postawy w badaniach nad świadomością ekologiczną – refleksje teoretyczne*. W swoim wystąpieniu wyszedł on od definicji postawy jako procesów indywidualnej świadomości, które determinują aktualne jak i potencjalne reakcje każdej osoby wobec świata. W takim wypadku postawa jest postawą wobec jakiejś wartości, obiektu działania. Prelegent odnosił się także do innych definicji postawy, których wspólną cechą były fakty, iż:

- postawa jest zawsze postawą wobec czegoś,
- postawa jest zawsze czyjąś postawą,
- szczególne znaczenie przypisywane jest komponentom postawy.

Autor wymienił takie komponenty jak komponent emocjonalno-oceniający, komponent poznawczy i komponent behawioralny. Z przewagą tego pierwszego. Uważa on, iż konstytuuje on niejako postawę. To właśnie ten komponent nazywany inaczej efektywnym, jest werbalizowany za pomocą takich pojęć jak: zły, dobry, chęć, należy, powinienem, czy emocji jak: radość, lęk, szacunek, pogarda. Łączenie tych emocji i ocen nadaje człowiekowi odpowiedni kierunek, intensywność działań w stosunku do jakiegoś obiektu. Szczegółowa analiza wszystkich definicji postawy, ich kryteriów czy komponentów daje szeroki obraz zachowań ludzkich, które mogą się bardzo przydać w badaniach nad świadomością ekologiczną.

Ze świadomością ekologiczną związana była również prezentacja mgr Dobrochny Szlesińskiej – Koryto pt.: *Senior – ekoedukator*. Prelegentka dokonała charakterystyki sylwetki seniora, zwróciła szczególną uwagę na fakt, że jest on ważnym elementem współczesnej rodziny, że posiada spory zasób wolnego czasu oraz ma doskonały kontakt ze swoimi wnukami (podopiecznymi). Ze względu na duże doświadczenie wychowawcze osoba taka śmiało może podjąć się roli edukatora w rodzinie. Dodatkowym atutem może być również jego zaangażowanie w sprawy związane z ochroną środowiska i edukacją ekologiczną. Jednak same zainteresowania mogą nie wystarczyć, dlatego potrzebny jest specjalny program, skierowany właśnie do osób starszych, który umożliwi im efektywny sposób przekazywania treści ekologicznych wnukom czy wychowankom. Bez pomocy seniorów edukacja najmłodszych będzie niepełna, wobec czego należy w pełni wykorzystać potencjał, jaki drzemie w ludziach starszych.

Ostatnim wystąpieniem była prezentacja mgr Agnieszki Klimskiej na temat *Zrównoważony rozwój jako wyzwanie aksjologiczne*. Prelegentka zaczęła swoje wystąpienie od krótkiej analizy pojęcia zrównoważony rozwój oraz zwrócenia uwagi, iż każdej koncepcji tego rozwoju towarzyszy pewien zbiór, zestaw wartości. Ogólna aksjologia zrównoważonego rozwoju sugeruje zestaw uniwersalnych wartości takich jak: życie, zdrowie, sprawiedliwość, odpowiedzialność, umiarkowanie czy solidarność. Natomiast aksjologie szczegółowe proponują inne systemy aksjologiczne zrównoważonego rozwoju bardziej rozbudowane pod względem strukturalnym. Podsumowaniem wystąpienia była refleksja, iż to człowiek poprzez edukację dla zrównoważonego rozwoju przyjmuje zobowiązanie do ochrony tych wartości, w ramach działań na wszystkich trzech polach ekorozwoju zarówno ekologicznym, gospodarczym jak i społecznym.

Po wygłoszeniu ostatniego referatu nastąpiło podsumowanie wystąpień oraz oficjalne zamknięcie konferencji. Kolejne spotkanie poświęcone filozofii zrównoważonego rozwoju wyznaczono na listopad 2014 roku.